

VATROSLAV JAGIĆ I HRVATSKA USMENA KNJIŽEVNOST

Iz obilne Jagićeve bibliografije i tekstova o njemu, izdvojit ću samo nekoliko bitnih odredbi za ovu temu. Odavno je naglašeno da je Vatroslav Jagić napisao veliki broj tekstova, točnije da je to cijela biblioteka knjiga, znanstvenih, stručnih i inih radova. Jednako je tako opsežna i literatura o njemu i njegovu djelu, pa i u ovom aspektu našega naslova. Ipak, u njegovu opusu nema neke knjige koja bi cjelovito obuhvatila neku usmenoknjiževnu vrstu, još manje cijelu usmenu književnost. Ograničit ću se stoga samo na neke njegove teorijske aspekte na ovu temu, posebice na njegov sustav žanrova u usmenoj književnosti kao i autorovu valorizaciju usmene ("narodne") književnosti. Objedinit ću, također, važnije postavke dosadašnjih usmenoknjiževnih stručnjaka o Jagiću i svoja razmišljanja o tome.

Glavne riječi: korpus usmenoknjiževnih tekstova; epske pjesme; pripovijetke; jezik usmenih tekstova; stilski vrijednost tekstova.

Kratko ću se osvrnuti na dosadašnje stručne i znanstvene tekstove o Jagiću iz područja usmene književnosti, prvenstveno na one koji su otisnuti u dvama važnim zbornicima o Jagiću. U prvom zborniku "Jagićev zbornik"¹ nalaze se tri teksta o pojedinim aspektima Jagićeva usmenoknjiževnog proučavanja. Maja Bošković Stulli² detaljno je izanalizirala Jagićev odnos prema usmenim pripovijetkama u desetak njegovih tekstova. Razradila je naročito Jagićevu koncepciju o svezi naših narodnih pripovijedaka s europskim pa i svjetskim pripovijetkama, ističući migracijski aspekt ovoga žanra, genezu i porijeklo pripovijedaka, funkcionalni aspekt, povijesnost

¹ *Jagićev zbornik*, Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, iz 1986.

² Maja BOŠKOVIĆ STULLI, "Jagić o usmenoknjiževnim pripovijetkama", *Jagićev zbornik*, str. 191-203.

usmenoknjiževnih narativnih struktura. Glede originalnosti narodnog pripovijedanja u Jagićevoj koncepciji, potkrijepljeno s dvadesetak priča, naglasila je da je Jagić “u tim pitanjima povijesnim vezama davao prednost pred mitskim shvaćanom zajedničkom baštinom”. Naročito je istakla da je “Jagićevo zanimanje za usmene pripovijetke i predaje bilo usmjereno prema traganju za historijskom prošlošću pripovijedaka – bilo tražanjem paralela motivima i sižeima, bilo utvrđivanjem uzajamnoga povijesnog djelovanja književnosti pisane i usmene”.³ Zbog vrsne izvedbene strukture dijela usmenih pripovijedaka, Jagić je više puta istakao da se s pravom “divimo oblikovanoj snazi narodnog duha”⁴ i u pripovijetkama i pjesništvu. Tvrtko Čubelić u svome tekstu⁵ ističe Jagićevu usmjerenost na “povijesno-komparativna proučavanja”. Podvlači da je marno “prikupljao arhivsku i povijesnu građu, preispitivao tekstove, kritički vrednovao sve njihove sastavne dijelove”, pa tako i usmenoknjiževne tekstove. Glede korpusa usmenoknjiževnih tekstova “Jagić je glavnu pažnju posvetio narodnoj poeziji (tj. narodnim lirskim pjesmama) i epskim narodnim pjesmama”.⁶ Na teorijskoj razini preferirao je „proučavanje epskih narodnih pjesama“, njegujući “povijesno-filološku metodu”. Znatno je njegov prinos interferentnih odnosa pisane i usmene književnosti, čime je ostavio “u znanosti o usmenom narodnom stvaralaštvu nezaobilazne tragove”.⁷ Josip Kekez u svome tekstu⁸ ističe da Jagić “uvodi pojam poezije na narodnu” proučavajući pjesme *Ranjinina zbornika* iz 1507., ustvrdivši da su pjesme u Zborniku “ili narodne ili spjevane na narodnu”.⁹ Jagić je detaljno ovaj kompleks uspio razraditi u poznatoj studiji “Građa za slovinsku narodnu poeziju” iz 1878. gdje, s obzirom na hrvatsku književnost, “zahvaća povijesni raspon od prvih najstarijih konkretnih spomena i tragova u domaćoj i stranoj književnosti pa sve do romantizma”¹⁰ pa je ovo i djelomična povijest usmene književnosti. Veći dio usmenoknjiževnih tekstova našao je inkorporirano u pisanu književnost. U drugome važnom tekstu “Dvanaesterac u starijim pjesmama slavenskih (srpskohrvatskih) pjesama u Dalmaciji” (1896) dokazuje da je “dvostrukorimovani dvanaesterac prvih hrvatskih pjesnika nastajao na usmenoknjiževnoj versifikaciji”, odnosno da je to vidljivo “u usmenim šesteričkim pjesmama, koje izdavači dakako prezentiraju u dvanaesteračkom metru (6+6), pa stoga stihovi znadu biti i rimovani i dvostruko rimovani”.¹¹ Ova su tri teksta najvažniji dio o svezama Jagića i usmene književnosti.

³ M. BOŠKOVIĆ STULLI, Isto, str. 202.

⁴ Isto.

⁵ Tvrtko ČUBELIĆ, “Doprinos Vatroslava Jagića znanosti o usmenoj narodnoj književnosti”, *Jagićev zbornik*, str. 205-215.

⁶ ČUBELIĆ, Isto. Str. 206.

⁷ ČUBELIĆ, isto, str. 208.

⁸ Josip KEKEZ, “Vatroslav Jagić i poezija na narodnu”, *Jagićev zbornik*, str. 217-223.

⁹ Isto, str. 218.

¹⁰ Isto. Str. 219.

Slične su se misli ponovile i u drugom dvotomnom zborniku o Jagićevoj obradi usmenoknjiževnih struktura.¹² Čak se u desetak priloga naglašava da je s jednakom pomnjom motrio i usmenoknjiževne i umjetničke autorske tekstove i u svemu izricao pouzdane informacije i sudove. Informacije o Jagiću su ipak tek usputne te se o tim fragmentima ne bih ovdje duže osvrtao jer našoj temi ni jedan od ovih radova ne bi značajno pomogao. Stoga ću, uz ponovno čitanje desetak odabranih Jagićevih tekstova, izdvojiti neke Jagićeve postavke o usmenoj književnosti, dobrim dijelom sukladno onome što smo već naveli i vidjeli u Jagićevim zbornicima. Čini mi se da je najvažniji tekst za ovu našu temu njegova "Historija književnosti naroda hrvatskoga i srpskoga".¹³ Narodnu je književnost, kako se tada imenovala, iznimno cijenio jer je, primjerice ušla u "narodni život i običaje" i dobrim dijelom oblikovala tradicijsku kulturu, ali i kulturu u cjelini. Jagić ističe da je narod, kad god je trebalo nešto važno priopćiti, to potkrepljivao primjerenim izvadcima iz usmenih djela, naročito anegdotama, stihovanim formulacijama, sočnim i točnim poslovicama. U toj koordinaciji Jagić je vidio "ljepotu narodnog pripovijedanja" i općenito je, ističe, daroviti narodni pripovjedač to znao ispričati odabirom "zdrava i jezgrovita jezika".¹⁴ Naveo je i nizove drugih pripovjedačkih "bisera" gdje se pokazuje "riedak primjer prave narodne proze". Glede motivike, od najstarijih vremena, uočio je da se "iz naših narodnih priča i pjesama može samo toliko razabrati, da su doista stari i Hrvati i Srbi štovali neko božanstvo, koje je m u n j o m i g r o m o v i m a v l a d a l o".¹⁵ I ovaj motiv i drugi pripovjedni motivi naveli su ga i na ovaj zaključak da se "ima razloga vjerovati, da je već kod starih Hrvata i Srba cvaio *mitologijski epos*".¹⁶ Danas možemo reći da je pretjerana tvrdnja o "mitologijskom eposu" u usmenoknjiževnim ostvarenjima. Jagić je pretežito mislio na dugotrajno porijeklo ovoga mitskog motiva i pripovjedne lakoće mitskih tema u narodnom kazivanju. Glede izvorišta ovakva pripovjednog modela, među ostalim je istakao da su "grčko-istočne priče, stranom kao izvor narodnih pripoviedaka". To je potkrijepio s dvadesetak pripoviedaka, ponajviše iz Vukove zbirke. Inače je za sve svoje postavke o usmenoj književnosti najviše koristio Vukove zbirke, pa i za teorijsko obrazlaganje o usmenoj književnosti. Glede strukture i kompozicije narodne književnosti, na ovoj teorijskoj osnovici ističe da "i narodna pjesma i pripoviedka nije ni za čas postojana, već se jednako mienja u svojoj formi. Samo glavne misli drže se čitave, pojedini

¹¹ Isto, str. 219.

¹² Dva opsežna zbornika sadrže predavanja sa Znanstvenoga skupa u Varaždinu i Beču 2005, a izdavač su Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu 2007.

¹³ Vatroslav Jagić, *Historija književnosti naroda hrvatskoga i srpskoga*, knj. 1, Staro doba, u Zagrebu, Štamparija Dragutina Albrechta 1867.

¹⁴ Isto, str. 134.

¹⁵ Isto, str. 21.

¹⁶ Isto, str. 22.

motivi i situacije obnavljaju se jako često¹⁷. Tu je dotakao važan usmenoknjiževni aksiom: odnos između arhetipa i varijanti jer pojedina vrsta usmene književnosti ima svoj arhetip/praoblik, ali u praksi živi u svojim varijantama/inačicama. Jagićev se zaključak prvenstveno odnosi na one primjere koje je slušao u izvedbama, u performanciji, a očito ih se naslušao dosta da je mogao zaključiti „Kada bogato vrelo našega narodnoga pričanja i pjevanja nije sve do danas presahnulo, može li se igdje i pomisliti koje doba u životu našega naroda gdje bi on bio bez narodne poezije. Ta čim se dalje povraćamo u prošlost, tiem su obilniji izvori i naravniji uvjeti narodne poetizacije, jer ona stoji još on kraj mnoga razvitka pojedincu, te je kao duševna imovina cielosti u mnogo tješnjoj vezi sa svimi svojstvi narodnoga života, nego li je igda bilo il će biti pjesništvo umjetno“¹⁸. I kod njega je, dakle, prevladala romantičarska misao o superiornosti narodnoga pjesništva nad umjetnim. Starost narodne književnosti, potkrijepio je nizom starijih primjera, točnije dijakronijski od srednjovjekovlja/glagoljaštva preko stilskih formacija: renesanse, baroka, prosvjetiteljstva, romantizma... Ovaj Jagićev povijesni slijed je svojevrsna povijest i usmene književnosti, premda u fragmentima. No, i ti su fragmenti dragocjeni za povijesno sagledavanje usmenoknjiževnih struktura. Naveo je desetak primjera iz povijesti, a ovdje izdvajamo samo dva: “u dukljanskoj kronici“, iz 12. stoljeća, “sačuvalo najstarije izravno svjedočanstvo o davnašnjem pjevanju i pričanju našega naroda“¹⁹. Istakao je i to da se i tu i drugdje može pronaći narodno govorno umijeće te “mi, kojima je osvietljen smisao za narodnu poeziju, koji rado prisluškujemo tajnom pjesničke naravi svojega naroda te se nasladjujemo njezinom divotom“²⁰. Za tu je pjesničku *divotu*, naveo i primjer iz Zadra, i to kad je “papa Aleksandar III. putujući g. 1077. duž dalmatinskih ostrva, stigao u grad Zadar..., primio ga sveštenstvo i narod s neiskazanim oduševljenjem. Papa jahaše na bijelu konju uza svečanu crkvenu pratnju do velike crkve sv. Anastasije a narod pjevaše iza svega glasa pjesme i hvale jezikom slovanskim“²¹. Oba su primjera značajna za usmenoknjiževnu teoriju, a Jagić je pokazao kako se može graditi teorija na dijakronijskoj osnovici.

Teorijski je primjeren i prvi njegov značajniji rad “Pabirci po cvijeću našega narodnog pjesništva“ iz 1861²² koji sadrži njegovu ocjenu i procjenu narodnoga pjesništva. Kasnije će se istim kriterijem kao i ovdje osvrnuti na tri zbirke narodnoga pjesništva: Luke Marjanovića, iz 1864., zbirku *Narodne pjesme Matice dalmatinske*, iz 1865. i zbirku Bogoljuba Petranovića, iz 1868. Divi se ljepoti sadržaja, jezika i stila narodnoga pjesništva. Hvali darovite nepoznate autore koji su umjeli stvoriti djela

¹⁷ Isto, str. 113.

¹⁸ Isto, str. 113.

¹⁹ Isto, str. 113.

²⁰ Isto, str. 114.

²¹ Isto, str. 121.

²² Izvještaj zagrebačke gimnazije za god. 1860/61., Zagreb, 1861.

koja svi pripadnici neke narodne sredine razumiju, "osjećaju kao svoje"...

U tekstu „Zasluge Vuka Stefanovića Karadžića za naš narodni jezik“²³ opsežno prikazuje Vukov rad gdje je "Vuk putujući raznim krajevima našega hrvatskog i srpskog roda, sakupio je i čitavu Evropu zapanjio divotom narodnoga pjesništva". Dodao je i ovu misao "n a r o d n e p j e s m e, s l o v n i c a i r j e č n i k – ove su tri stvari ona stožina oko koje se okreće sav ostali rad Vukov, ali i neoborivi temelj njegovih zasluga i slave".²⁴ Bespogovorno je hvalio Vukov rad, ali je sigurno znao i za aktualne zapise koji su na cijelom hrvatskom kulturnom prostoru zapisani posredovanjem Matice hrvatske. Od 70-ih godina 19. st. do svršatka stoljeća bilo je na stotine zapisivača ove vrste tradicijske kulture koji su zapisali dobar dio onoga što je tada bilo u izvedbama. Ovome se može dodati i paralele Vuka i Kačića, što je Jagić iznimno cijenio. Možda je dobro ovo zaokružiti zapažanjem koje je svojevremeno napisao Ivan Slamnig²⁵ jer "Narodna je književnost vapila za pouzdanim zapisivačem narodnoga blaga". Stoga se procjena i ocjena Kačića, u kontekstu tradicijske kulture, može reći i na ovaj način da Kačić "samo je najpoznatiji i najutjecajniji od niza pisaca, pretežito franjevac, koji su pisali za puk, svom silom nastojeći svoje pjesme složiti tako da se puku svide. Za tu svrhu dobro su upoznali narodnu pjesmu, nasljedovali je i nastojali je nadomjestiti poučnim štivom. Kačić je mnogo putovao štokavskim krajevima prelazeći granice mletačke Dalmacije. Veliki hrvatski slavist Vatroslav Jagić kaže: "da su bile druge prilike, mogaše on za sto godina ranije steći slavu koja poslije dopade Vuka. Nitko do Vuka, a možda i nitko poslije njega, ne obiđe toliko strana našega naroda s naročitom zadaćom da bio proučio narodne njegove pjesme kao što starac Milovan, koji o sebi kao o trećem licu govori: 'Skitaše se od Skadra do Zadra, od Mostara do Kotara'". Kačićovo je djelo dobrim dijelom pomoglo visokoj cijeni verbalne tradicijske kulture do koje je Jagić iznimno držao i za oblikovanje jezika književnosti i kulture općenito. Za Kačićovo djelo i djelovanje reče da se "pojavljuje kao jasna zvijezda used mrkle noći", misleći naravno za utjecaj njegova „Razgovora ugodnog“ na obične pučke recipijente.

Vrijednost narodne književnosti istakao je i poznatom članku "Iz prošlosti Hrvatskoga jezika"²⁶ gdje je prikazao i pokazao kako je tekao put do standardne uporabe jezika, posebice od 15. i 16. stoljeća, naročito u oslanjanju na narodnu književnost. Put prema književnoj uporabi jezika, stanovitoj standardizaciji, reče "našao bi jih s jedne strane u *živom vrelu narodnog pjesništva*"²⁷: među primjerima ističe Hektorovićevo Ribanje... kad se pojavio "krug junačkih pjesama... o Kraljeviću

²³ V. S. K.. Naslov, Knjigotiskara Dragutina Albrechta, U Zagrebu 1864.

²⁴ V. S. K, Isto, str. 14.

²⁵ Ivan SLAMNIG, *Sedam pristupa pjesmi*, Dometi, Rijeka 1986, str. 102.

²⁶ V. JAGIĆ, "Iz prošlosti hrvatskoga jezika", *Književnik – časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku*, god 1., svezak 3, Zagreb, 1864.

²⁷ Isto, str. 349.

Marku“, koji je, kako reče, „pjesme zapisao rječ po rječ, ono što je slušao“. Pohvalio je, naravno, i „Majku Margaritu“... Jagić žali što u to vrijeme nije zapisano više pjesama jer, „naše narodno pjesništvo prispodobio onom ugodnom vjetriću, koji s rano proljeće razkravljuje koru zemaljsku te oživljuje njezinu ukočenu narav“.²⁸ Istče da su to znali veliki pjesnici, primjerice Palmotić, kao „i neumrli Gundulić... što nam najbolje posvjedočuju njegovi divni umotvori i one svuda po Osmanu razasute reminiscencije, što dokazuju, da je marljivo i omno crpio iz bistra vrela narodnoga pjesništva onaj *biser-jezik*, koji proteče iz njegovih ustiju“.²⁹ Takav biser-jezik se tada pokazao jer je u Jagićevo vrijeme zapisano na tisuće ne samo pjesama već i svih usmenoknjiževnih vrsta. Stoga je, i na osnovi dijakronijskog i suvremenog sagledavanja, nekoliko puta još u svojim tekstovima hvalio jezik narodnih pjesama, ali i cjeline narodne književnosti. .. Neobično plodnost lirskoga usmenoga senzibiliteta pokazuju i *narodne pjesme* i „pjesme na narodnu“ iz Zbornika Nikše Ranjine koje se bilježe od 1507. godine. Koje su to pjesme, kakav je njihov zbiljski izgled, koliko je namjernih stilizacija zapisivača – u hrvatskoj filološkoj literaturi postoji mnogo prosudbi i rasprava, otkad su se pjesme pojavile u Jagićevu izdanju iz 1876. godine. Ono što je najvažnije, a Jagić je to uočio, hrvatska pisana i usmena književnost supostoje uzajamno od renesanse, a usmena je znatno utjecala na pisanu. Nije se ipak bavio žanrovskim modalitetima ni valorizacijom usmenoknjiževnih tekstova. Ipak kad se sagleda cjelina Jagićeva rada - u desetak je svojih tekstova rasuto obilje usmenoknjiževnih struktura pa je i to donekle i njegova rekonstrukcija povijesti hrvatske usmene književnosti. Zbog nevjerojatne širine i vrsnoće sveukupnog Jagićeva rada i djelovanja, ovo je ostalo nedovršeno, ali ipak značajno za daljnji tijek hrvatske usmenoknjiževne teorije i prakse. Svugdje je naglašavao i količinu i vrsnoću epskoga modela u usmenoj književnosti. Nema odgovora, naravno, zašto se prvenstveno na epskim vrstama nije ostvario onaj, kako reče na drugom mjestu, „mitologijski epos“. Hrvatski narod i njegova tradicijska kultura imali su nešto drukčiju sudbinu glede konstruiranja mogućeg epopejskog i mitologijskog eposa koji je mogla donijeti usmena književnost u vrijeme romantizma, točnije od druge polovice 18. i prve polovice 19. stoljeća. Nedostatak nacionalne države i čvrste homogenizirane *svijesti o naciji*,³⁰ uz nedostatak znatnijeg i čvršćeg epskog izvorišta (motiva, tema, prosede), onemogućili su stvaranje književno strukturirane nacionalne epopeje koja bi se napajala relevantnim sadržajima, posebice onima iz davnine, iz vremena narodnih vladara. Takvih pjesama i tako profilirane teme nije bilo u zapisima premda su je istraživači naslućivali, a antologičari prakticirali

²⁸ Isto, str. 350.

²⁹ Isto, str. 352.

³⁰ Usp. O tome knjigu Nikše Stančića, *Hrvatska nacija i nacionalizam u 19. i 20. stoljeću*, Barbat, Zagreb 2002.

svrstavanjem srodnih pjesama u zaokruženu cjelinu. Šenoa je tako u svojoj Antologiji zamišljao takvu tezu, i zaključio da je to "živa borba našega naroda za svestinje (...) iz te borbe razvio se je i naš narodni epos. Velika je to epska slika, ta ogromna kulturna borba, divna slika od koje se cijeli diplomatski, kulturni svijet stidom zastidjeti mora, epos, koji u stotine pjesama i epizoda traje već evo pet stotina godina".³¹ Taj mogući epos, ta tema koja će okupiti sve hrvatske krajeve i postati dominantna za sve kategorije pučanstva mogla je samo biti *višestoljetni odnos s Osmanlijama/Turcima* od 15. do svršetka 18. stoljeća. Ova je kompleksna tema imala sve preduvjete da postane izvoriste nacionalne epopeje. No, epska narodna pjesma u to doba, od prve pojave Osmanlija na hrvatskim područjima: od 15. stoljeća, bila je uglavnom samo u izvedbama, ali ni to ne na cijelom hrvatskom etničkom prostoru. Na dolazak Osmanlija, i njihovo postupno napredovanje i osvajanje na hrvatskome prostoru, hrvatska je i pisana i usmena riječ svakako reagirala.

Obilni fragmenti povijesnog zapisivanja usmene književnosti, osobito u pisanim djelima, Jagić je iznimno cijenio za sve svoje postavke općenito za povijest i jezika i književnosti. S obzirom na povijest pričanja, kakvoga predmnijeva folklorna uporaba priče, Jagić je potpuno na tragu onoga što je uočilo suvremeno proučavanje usmenoknjiževne teorije i prakse. I ovdje, kao i u Jagića, može se ići duboko u prošlost jer je već u antici organizirano pripovijedanje imalo društveni status i cijenu. Tipovi pripovijedanja: *mim*, *priča*, *fabula*, funkcionirali su kao književno relevantni termini za vrstu pričanoga koje su u hrvatskome najbolje označuje pojmom pripovijest: kao pojam za relativno dobro ustrojenu izmišljenu priču. Jagić je iznimno cijenio mogućnost darovita narodnog pjesnika i pripovjedača da književno progovori o temama koje su mu važne za život. Takva pjesma, priča ili mudrosnica kad je bila samo izgovorena, taj (raz)govor ovisio je dobrim dijelom o kontekstu u kom se ostvarivao. Jagić je ispravno procijenio i kontekst u kojem se narodno blago izgovaralo i moguće recipijente na koje je plodno djelovalo. Isticao je da je tome pridonosila i mogućnost da se govor upotpuni neverbalnim dodatcima: primjerenim gestama, pa se i odmjerenom (i bogatom) gestikulacijom obogaćivao govor/iskaz, a u nekim slučajevima geste su i potpuno zamijenile i dopunjavale govorenu priču. Pripovijedanje se zgodno upotpunjivalo s opisivanjem, i to onih sadržaja, događaja i likova, koji su zahtijevali neko prostorno smještanje. Pripovijedanjem su se uglavnom prenosile informacije koje su služile za neko opće dobro te ih je trebalo domisliti (u svijesti, i pojedinačnoj i kolektivnoj). O tome što se pričalo, i o značenju pričanoga, različito su mislili korisnici ovakve komunikacije; od onih kojima je to bilo poželjno *krasnorječje* do onih kojima je to samo «prosto govorenja vorenje», pa i «blebetanje», često kolokvijalno nazivano „bapske priče“ tj. priče

³¹ August ŠENOA, *Antologija pjesništva hrvatskoga i srpskoga, narodnoga i umjetnoga, sa uvodom o poetici*, Matica hrvatska, Zagreb 1876, str. 26.

kojima se samo trati vrijeme. Jagić je pohvalio više puta tu interakciju i znao da je za povijest usmenih priča ipak vrijedno samo ono što su i stvaralac i kazivač i primalac u bilo koju vrstu usmene književnosti imali povjerenje. To znači da priča - kao izniman rezultat ljudskoga umijeća -govorenjem nudi istine «višega reda». Jagić je u više tekstova, među ostalim i u procjeni Petranovićerive zbirke³² pohvalio ingenioznost narodnog pjesnika/pripovjedača, pa je, među ostalim napisao i ovo da je “sila njegova pjesničkog duha, što je kadar od uzajmljene građe tvoriti onako divne umotvorine”. Kad je analizirao pjesničke postupke, za tu je vrsnoću zaključio da je to stoga “što se njegov pjesnički duh nezadovolji tim, da smo pripovieda priču onako, kako je jednom čuo, već je udesi čak u pjesmu, u kojoj su motivi strani pomiešani s reminiscencijama iz narodne prošlosti”. Ipak, za narodne pripovijetke, koje su se obilnije počele sakupljati od 50-ih godina 19. stoljeća, i njihovu autentičnost u kazivanjima izrazaio je dvojbu“. U povremenih listovih ukaže se kad-tad po koja, ali riedko onako, kako bi se podudaralo s načelima kritičkimi, nigda bo nismo sigurni, koliko je u pripoviedanju rieči i izrjeka upravo narodnih koliko li umovanja od onoga koji je pripoviedku zapisao. Osim toga skoro nigda se ne kažem gdje je tko pripoviedku čuo i od koga, pripovieda li se još i sada, i kojom prigodom, itd.“.³³ Kritika je naročito uperena na Karadžićev postupak popravljjanja jezika narodnih pripovijedaka.

Odavde slijedi i zaključak, da je u svoje vrijeme Jagić inicirao i stvaranje nacionalne književnosti u kojoj su ravnopravno “narodna” i umjetnička. Također i potreba zapisivanja sveukupnoga narodnoga blaga, što će se pojačat od 70-ih godina i što će znatno je doprinijelo statusu usmene književnosti u Jagićevo vrijeme pa sve do našega vremena. Zaključno: ovaj značajni hrvatski znanstvenik i enciklopedist, opći slavist, jezikoslovac, književni povjesničar i univerzalni kulturolog... dao je prinos i hrvatskoj usmenoj književnosti. Zadivljen ljepotom i vrijednosti narodnih pjesama i pripovijedaka interpretirao ih je gdje god je trebalo pokazati vrijednost i snagu njihova govora/jezika te njihove odlike izražajne i stilske naravi. Još samo da se više oslanjao na rukopisne zbornike MH koji su nastajali od 1860-ih do svršetka 19. stoljeća imao bi još veće značenje za cjelinu hrvatske usmene književnosti.

³² August ŠENOVA, *Antologija pjesništva hrvatskoga i srpskoga, narodnoga i umjetnoga, sa uvodom o poetici*, Matica hrvatska, Zagreb 1876, str. 26.

³³ V. JAGIĆ, *Kratak pregled hrvatskosrpske književnosti*, Književnik, III, Zagreb 1866, str. 170.

LITERATURA

- 1/ *Jagićev zbornik*, Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, iz 1986.
- 2/ Maja BOŠKOVIĆ STULLI, "Jagić o usmenoknjiževnim pripovijetkama", *Jagićev zbornik*.
- 3/ Tvrtko ČUBELIĆ, "Doprinos Vatroslava Jagića znanosti o usmenoj narodnoj književnosti", *Jagićev zbornik*.
- 4/ Josip KEKEZ, "*Vatroslav Jagić i poezija na narodnu*", *Jagićev zbornik*.
- 5/ Vatroslav JAGIĆ, *Historija književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga*, knj. 1, Staro doba, U Zagrebu, Štamparija Dragutina Albrechta 1867.
- 6/ *Izvještaj zagrebačke gimnazije za god. 1860/61.*, Zagreb 1861
- 7/ V. S. K.. Naslov, Knjigotiskara Dragutina Albrechta, Zagreb 1864.
- 8/ Ivan SLAMNIG, *Sedam pristupa pjesmi*, Dometi, Rijeka 1986.
- 9/ V. JAGIĆ, *Iz prošlosti hrvatskoga jezika*, "Književnik" – časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku", god 1., svezak 3, Zagreb 1864.
- 10/ Usp. O tome knjigu Nikše STANČIĆA, *Hrvatska nacija i nacionalizam u 19. i 20. stoljeću*, Barbat, Zagreb 2002.
- 11/ August ŠENOVA, *Antologija pjesništva hrvatskoga i srpskoga, narodnoga i umjetnoga, sa uvodom o poetici*, Matica hrvatska, Zagreb 1876.
- 12/ V. JAGIĆ, "*Epske pjesme starijeg vremena, skupio Bogoljub Patranović*", Rad, 2 (1868).
- 13/ V. JAGIĆ, *Kratak pregled hrvatskosrpske književnosti*, Književnik, III, Zagreb 1866.

SUMMARY

VATROSLAV JAGIĆ AND CROATIAN ORAL LITERATURE

Out of abundant philological works by Vatroslav Jagić and the academic papers concerning him I will select few remarks important for this topic. It was emphasized long ago that Vatroslav Jagić had written large number of texts, more precisely it is a whole library of books and scholarly papers. The bibliographic references concerning him and his work is as equally abundant. This is all applicable to the aspect of oral literature. Nevertheless, he did not wrote a book which would comprehensively cover certain oral genre, much less oral literature as a whole. I will therefore limit myself to only few of his theoretical aspects, especially his system of genres in oral literature as well as his valorisation of oral („folk“) literature.

I will also consolidate the most important settings of previous experts on Jagić and my own thoughts on the matter.

Key Words: corpus of orally performed texts; epic poetry; stories; language of oral texts; stylistic value of texts.